

före krigets slut, och efter segern blev den klart markerad. Då Lloyd George skulle ombilda regeringen på hösten 1918 förklarade Northcliffe genom en mellanhand att han inte kunde stödja den nya ministären om han inte i förväg rådfrågades om dess sammansättning. Lloyd George vägrade, och därmed var brytningen fullständig. Northcliffe blev koalitionen svurne fiende. Hans ytterst, vaga program kombinerade nationalism och radikalism. Tyskland borde avpressas ett väldigt skadestånd, arbetarnas standard borde höjas, annars blev det revolution i England; regeringens ledare var reaktionärer och kapitalistlakejer, medan Northcliffe själv var massornas, det verkliga folkets, talesman.

Striden mot regeringen blev också en strid med Times redaktionsledning. Northcliffe uppmådde oavlatligt Dawson och hans medhjälpare att vara "självständiga" mot regeringen, varmed i realiteten menades att regeringen borde angripas. Dawson följde till en viss grad direktiven, men inte tillräckligt helhjärtat. Northcliffes hänvändelser och åtgärder blev alltmer hetsiga och kränkande; medarbetare avskedades utan tidsningsledningens samtycke, och tonen i de otaliga telegrammen från Paris och Rivieran blev brutal och befallande. I januari 1919 skrev Northcliffe till Dawson att han måste ge vika eller ge sig i väg, och chefredaktören avgick. Hans efterträdare Wickham Steed var en av Times mest lysande utrikeskorrespondenter; liksom Northcliffe var han starkt kritisk mot regeringen, och detta var ett huvudsak till hans befordran. Till en början lyckades det nya arrangementet. Steed blev hela Northcliffepressens politiske chef; Daily Mail skulle alltså nu följa Times. Angreppen mot Lloyd George, Birkenhead, Curzon, Milner och andra koalitionsens ledare nådde en i engelsk press sällsynt skärpa; gång efter annan kom svar från regeringshåll, särskilt från Lloyd George, som i underhuset kallade Times "ett dåligt uppkop på Daily Mail". Men snart fann Northcliffe även Steed för litet "självständig" och började en ny kampanj mot Times redaktion. Då slutet kom hade Northcliffe bestämt sig för att avskeda chefredaktören och själv träda i hans ställe.

*

Sedan länge hade man viskat om att lord Northcliffe "inte var riktigt klok". Han levde i en lysande isolering, på resor eller på sitt gods, omgiven av sekreterare och betjänter; förhållandet till hustrun var dött; i svåra stunder var den gamla mamman en tillflykt. Högfärden blev ständigt mera total

och mera glädjefull, ivern mera feberaktig, omkastningarna i lynne och åsikter våldsammare. Men det var svårt att dra gränsen mellan den geniala energi som skapat hans ställning och den rena förtrycktheten.

Den middag med vilken tidsningskungen firade tjugufemårsdagen av Daily Mails första nummer, den 1 maj 1921, ger något av tonen och stämningen kring mannen. 7.000 gäster serverades av 945 uppsasserskor på 40.000 tallrikar. Northcliffes tal var inspelat på grammofoon, förstärkt med tidens bästa tekniska hjälpmedel. Den präst som läste bordsbönen erinrade Gud om att "Du har förlänat Din tjänare Alfred märkliga och storartade gåvor. Giv honom hälsa och kraft, så att han må kunna fortsätta att tjäna sin tid och sitt släkte, hålla imperiets fackla brinnande och rätt leda detta stora rikets öden." Den man som hyllades så brukade tala om sina arméer; han menade tidningarna, pappersbruken, de kanadensiska skogarna som avverkades för att nära Times, Daily Mail, Evening News och de andra medlemmarna av koncernen.

Ett år senare hölls en egenartad redaktionskonferens i Times. På Northcliffes befallning var alla medarbetare inbjudna; chefredaktören visste inte vad som komma skulle. Programmet bestod av ett tal av Northcliffe, som i dennes frånvaro upplästes av hans sekreterare. Talet innehöll en serie angrepp på tidningens redaktion. Dess misstag och dumheter gjorde det nödvändigt för Northcliffe att ta ansvaret för tidningen; dittills hade han varit alltför tolerant, men "jag skall inte bli så mild i framtiden som jag varit i det förflutna". Tidningens ledande män stannade likväl på sina platser; de ville inte vika utan tvång. Northcliffe reste till Frankrike och tycktes ha lugnat sig, men snart började ånyo kaskaden av ilska telegram.

Den 11 juni var Steed kallad att möta Northcliffe i Paris. Då han kom fram fick han veta att "chefen" på resa från Boulogne ställt till en rad skandalösa uppträden och sade sig ha varit utsatt för mordförsök. Northcliffe tvang Steed att resa med till Schweiz, där galenskapen bröt ut så tydligt att även de mest servila underordnade ansåg sig fria från lydnessplikt. Energin var orubbad, men dess mål var nu helt vetlös; Northcliffe pratade aderton timmar i sträck, förvirrat och passionerat, sände oavbrutet telegram för att fördöma och avskeda — Steed såg till att de inte kom fram — morfin i väldiga doser kunde inte betvinga honom. Efter transporten hem till London fortsatte Northcliffe ännu en tid från sjukrummet sin kamp för makten; från fyra hemliga telefonledning, som efter hand upptäcktes och skars av, ringde han till sina tid-

Utrikesdepartementet

har ruskat på korgen

och ett stort antal diplomater skall inom den närmaste tiden sändas över haven till nya poster. Ett av huvudmotiven för den nya blandningen av korten är tydligt, alltför tydligt. Envoyén Sven Grafström, som tillhör departementets elit, har visserligen visat obetingad lojalitet mot utrikesledningen, men det är väl bekant att han, till skillnad från flera andra, inte ansett diplomatiska rapporter vara till för att smickra hr Undéns fördomar. Hans meddelanden från Förenta nationerna har därför vid flera tillfällen inte varit av den art att de lämpat sig som stöd för utrikesministerns förkunnele. Kort sagt, i valet mellan hr Undén och sanningen har Grafström inte varit diplomatisk. I Mexiko blir hr Grafström inte oroande. Den nye ministern vid FN, Oskar Thorsing, kan som gammal partivän, liksom hr Sohlman i Moskva, väntas skriva vad som, passar hr Undén. Varför inte sköta rapporteringen i Stockholm; det skulle spara tid och pengar.

ningar för att dirigera, hota och avskeda. Den 14 augusti 1922 dog han, 57 år gammal. Hans sista direktiv var att Times skulle ägna en hel sida åt dödsfallet "jämte en ledande artikel av den bäste skribent som tjänstgör den kvällen". Kondoleanser kom från de kungliga, USA:s och Frankrikes presidenter, regeringarna i dominions. Lloyd George förklarade honom vara "ojämförligt den mest fruktansvärde presslorden under min tid"; konkurrenten lord Bea-verbroom kallade honom "den störste som någonsin gått på Fleet Street". Och lättnaden var allmän.

HERBERT TINGSTEN